

MINISTERSTWO
EDUKACJI NARODOWEJ

Warszawa, 2007. 04. 26

DKOS-1/KW-5040-14/07

Szanowni Państwo,

przesyłamy Państwu materiały dotyczące wspierania rozwoju uczniów wybitnie zdolnych, z uprzejmą prośbą o nadesłanie w terminie do 18 maja br. uwag, opinii, propozycji – zgodnie z intencją zawartą w piśmie przewodnim Pana Stanisława Sławińskiego – Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Zał. plik

Z poważaniem

DIREKTOR DEPARTAMENTU
KSZTAŁCENIA CZYNNEGO I SPECJALNEGO
Urszula Przybylska-Zioto

**MINISTERSTWO
EDUKACJI NARODOWEJ**

DEPARTAMENT
KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO I SPECJALNEGO

**WSPIERANIE ROZWOJU UCZNIÓW WYBITNIE ZDOLNYCH
JAKO ZADANIE WŁADZ PUBLICZNYCH**

(MATERIAŁY DO DYSKUSJI)

WARSZAWA KWIECIEŃ 2007

Szanowni Państwo,

we wprowadzeniu do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty napisano, że:
„...Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, ...”

Art. 1. ustawy stanowi, że:

„System oświaty zapewnia w szczególności:

1) „realizację prawa...dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;

(...)

4) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów(...);

(...)

6)... umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie; (...)”

Ogólnym celem systemu oświaty, dotyczącym kwestii kształcenia uczniów zdolnych, odpowiadają regulacje zawarte w poszczególnych rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej, wydanych w szczególności na podstawie art. 22 ustawy o systemie oświaty. Całość tych uregulowań i funkcjonujące na ich podstawie rozwiązania programowo-organizacyjne można postrzegać jako pewien system.

Jednakże, aby polityka oświatowa Państwa Polskiego w zakresie inwestowania w rozwój talentów odpowiadała obecnym wyzwaniom wynikającym m.in. ze Strategii Lizbońskiej, konieczne jest znaczne wzmocnienie działań na rzecz promocji rozwoju najbardziej uzdolnionej młodzieży

Dlatego prosimy o opinie i propozycje, w jakim kierunku modyfikować obowiązujące prawo oraz praktykę szkolną, co wprowadzić do prawa oświatowego i nie tylko oświatowego, aby kształceniu talentów nadać nową dynamikę.

Żeby całościowo przedyskutować system wspierania rozwoju uczniów wybitnie zdolnych, przedkładamy Państwu robocze opracowanie, zawierające syntetyczną informację o aktualnie funkcjonujących rozwiązaniach wraz z sugestiami, propozycjami i pytaniami do dyskusji.

Stanisław Sławiński
Podsekretarz Stanu

I INDYWIDUALNY TOK NAUKI

1 Podstawa prawna

Rozporządzenie MENiS z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2002 r. Nr 3, poz. 28)

2. Charakterystyka problemu

Indywidualny tok nauki to proces kształcenia się ucznia w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w sposób dostosowany do jego indywidualnych potrzeb i możliwości.

Zezwolenia na indywidualny tok nauki udziela dyrektor szkoły – na wniosek rodziców lub pełnoletniego ucznia – na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz opinii rady pedagogicznej.

Indywidualny tok nauki może być realizowany na każdym poziomie kształcenia i w każdym typie szkoły.

Uczeń realizujący indywidualny tok nauki :

- może w ciągu roku szkolnego realizować program nauczania z zakresu dwóch i więcej klas,
- może być zwolniony z obowiązku uczestniczenia w zajęciach przewidzianych planem nauczania jego klasy,
- może uczęszczać na wybrane zajęcia edukacyjne do klasy programowo wyższej, w tej lub innej szkole, w tym także w szkole wyższego stopnia albo realizować program we własnym zakresie,
- jest klasyfikowany na podstawie egzaminu klasyfikacyjnego.

Indywidualny tok nauki dopuszcza także przyspieszoną promocję, a więc możliwość wcześniejszego ukończenia szkoły.

3. Próba oceny problemu.

Z danych Systemu Informacji Oświatowej wynika, że w roku szk. 2004/2005 indywidualny tok nauki realizowało 3 366 uczniów, natomiast w roku szk. 2005/2006 - 2 449 uczniów. Przyjmując założenie, że w całej populacji dzieci i młodzieży co najmniej 2% stanowią osoby o predyspozycjach intelektualnych wyższych od przeciętnych, to można stwierdzić, wg uproszczonego szacunku, że np. w roku szkolnym 2004/2005 z tej formy kształcenia korzystało mniej niż 4% uczniów o ponadprzeciętnych zdolnościach.

Wydaje się, że przyczyn tego stanu rzeczy można wskazać kilka, m.in.: opór nauczycieli oraz dyrektorów szkół świadomych zwiększonych obowiązków wobec ucznia realizującego indywidualny tok nauki, niedostatek środków finansowych na indywidualną opiekę nad uczniem.

W ocenie NIK przyczyną jest też nieobecność tej problematyki w planach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty jak też w planie kontroli nadzoru pedagogicznego Ministerstwa Edukacji Narodowej.

PYTANIA:

- 1. Jakie są, Państwa zdaniem, przyczyny tak rzadkiego wykorzystywania tego instrumentu w celu bardziej efektywnego kształcenia najzdolniejszych uczniów?*
- 2. Jakie zastosować czynniki motywujące nauczycieli, dyrektorów szkół do bardziej ofensywnego korzystania z możliwości kształcenia uczniów zdolnych w trybie indywidualnego toku nauki?*
- 3. Czy to zadanie nauczycieli powinno być uregulowane w przepisach płacowych? Jeśli tak, to w jaki sposób?*
- 4. Czy obecne przepisy należy modyfikować w kierunku wyraźnego zobowiązania szkoły do udzielenia zezwolenia na indywidualny tok nauki każdemu uczniowi, który spełnia wymagane warunki?*
- 5. Czy wobec skrócenia czasu nauki w gimnazjum i liceum do 3 lat nie należałoby skrócić czasu niezbędnego do rozpoznania możliwości, potrzeb ucznia i na zgromadzenie dokumentacji – z 1 roku (w wyjątkowych przypadkach jest możliwa półroczna obserwacja) do półrocza lub wprowadzić całkiem inne rozwiązanie tej kwestii?*

II INDYWIDUALNY PROGRAM NAUKI

1. Podstawa prawna

Rozporządzenie MENiS z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2002 r. Nr 3, poz. 28)

2. Charakterystyka problemu

Istotę indywidualnego programu nauki stanowi kształcenie się ucznia w zakresie jednego, kilku lub więcej zajęć edukacyjnych według programu dostosowanego do jego indywidualnych zainteresowań, możliwości intelektualnych i potrzeb; ten program nie może obniżyć wymagań edukacyjnych wynikających ze szkolnego zestawu programów dla danej klasy.

Głównym celem indywidualnego programu nauki jest ułatwienie uczniowi zdobywania poszerzonej, pogłębionej wiedzy w interesujących go dziedzinach, w dziedzinach, do których ma szczególne predyspozycje.

Zezwolenia na indywidualny program udziela dyrektor szkoły – na wniosek rodziców lub pełnoletniego ucznia – na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz opinii rady pedagogicznej.

Indywidualny program realizowany na każdym poziomie kształcenia i w każdym typie szkoły.

3. Próba oceny problemu.

Z danych Systemu Informacji Oświatowej wynika, że w roku szk. 2004/2005 indywidualny program nauki realizowało 8 941 uczniów, natomiast w roku szk. 2005/2006 – 7 416 uczniów.

Przyjmując założenie, że w całej populacji dzieci i młodzieży co najmniej 2% stanowią osoby o predyspozycjach intelektualnych wyższych od przeciętnych, to można stwierdzić, wg uproszczonego szacunku, że np. w roku szkolnym 2004/2005 z tej formy kształcenia korzystało niewiele ponad 8 % uczniów o ponadprzeciętnych zdolnościach.

Wydaje się, że przyczyn tego stanu rzeczy można wskazać kilka, m.in.: opór nauczycieli oraz dyrektorów szkół świadomych zwiększonych obowiązków wobec ucznia realizującego indywidualny program nauki, niedostatek środków finansowych na indywidualną opiekę nad uczniem.

W ocenie NIK przyczyną jest też nieobecność tej problematyki w planach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty jak też w planie kontroli nadzoru pedagogicznego Ministerstwa Edukacji Narodowej.

PYTANIA:

1. *Jakie są, Państwa zdaniem, przyczyny tak rzadkiego wykorzystywania tego instrumentu w celu bardziej efektywnego kształcenia najzdolniejszych uczniów?*

2. Jakie zastosować czynniki motywujące nauczycieli, dyrektorów szkół do bardziej ofensywnego korzystania z możliwości kształcenia uczniów zdolnych w trybie indywidualnego programu nauki?

3. Czy to zadanie nauczycieli powinno być uregulowane w przepisach płacowych? Jeśli tak, to w jaki sposób?

4. Czy obecne przepisy należy modyfikować w kierunku wyraźnego zobowiązania szkoły do udzielenia zezwolenia na indywidualny program nauki każdemu uczniowi, który spełnia wymagane warunki?

5. Czy wobec skrócenia czasu nauki w gimnazjum i liceum do 3 lat nie należałoby skrócić czasu niezbędnego do rozpoznania możliwości, potrzeb ucznia i na zgromadzenie dokumentacji – z 1 roku (w wyjątkowych przypadkach jest możliwa półroczna obserwacja) do półroczna lub wprowadzić całkiem inne rozwiązanie tej kwestii?.

1. Podstawa prawna

Rozporządzenie z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 199, poz. 2046 z późn. zm.).

2. Opis problemu.

Istotne znaczenie dla kształcenia uczniów zdolnych mają regulacje dotyczące m.in. zasad i warunków zewnętrznego oceniania, stwarzającego duże możliwości uzyskania maksymalnie obiektywizowanej informacji nie tylko o stanie wiedzy i umiejętnościach uczniów, ale także wskazania na indywidualne ich możliwości, a nawet potrzeby edukacyjne.

3. Próba oceny problemu.

Z opinii nauczycieli wynika, że szkoły albo nie otrzymują z okręgowych komisji egzaminacyjnych szczegółowych indywidualnych informacji (analitycznych) na temat wyników sprawdzianu, egzaminu ucznia bądź też materiał ten nie bywa spożytkowany przez nauczycieli przedmiotu jako pomoc w rozpoznawaniu, diagnozowaniu możliwości i potrzeb edukacyjnych ucznia, nie stanowi też punktu wyjścia do określenia zadań, form pracy z uczniem.

Często w opiniach specjalistów na temat metodyki sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego pojawia się zarzut nadmiernego wystandaryzowania zadań, rygorystycznego schematyzmu zakładanych odpowiedzi, rozwiązań poleceń egzaminacyjnych, eliminujących możliwości wykazania się ucznia samodzielnością myślenia, niezależnością i oryginalnością sądów odkrywczą i uzasadnionych pomysłów analityczno-interpretacyjnych.

Takie walory prac egzaminacyjnych uczniów zagrożone są wręcz obniżeniem ocen.

PYTANIA:

- 1. Jakie regulacje prawne należałoby wprowadzić, aby system zewnętrznego oceniania był bardziej pomocny w identyfikacji uczniów wybitnie utalentowanych?,*
- 2. Czy wewnętrzne systemy oceniania uczniów mogą spełnić jakąś rolę w tym zakresie?*
- 3. Czy obecne regulacje prawne, dotyczące premiowania w systemie oceniania uczniów odnoszących zwycięstwa w konkursach i olimpiadach, są zadowalające?.*

